

do tradycji (prof. Hans Radenberg), roli SED jako organizatora życia kulturalnego (dr Gerda Huth). I wreszcie trzecia, najliczniejsza chyba, grupa dyskutantów poruszyła różne praktyczne i badawcze aspekty życia kulturalnego w NRD, informując zebranych o nader ciekawych niekiedy studiach nad aktywnością kulturalną ludzi pracy (np. w słynnych zakładach Zeissa w Jenie prowadzono bardzo interesujące dla socjologa badania nad stosunkiem ludności Weimaru do spraw kultury, nad czytelnictwem, telewizją itd.) i o doświadczeniach ludzi organizujących życie kulturalne, prowadzących akcje upowszechnienia, przygotowujących programy kierujących świetlicami i domami kultury.

Dwaj obecni na konferencji goście zagraniczni, prof. Arnoldow z Instytutu Filozofii Akademii Nauk ZSRR oraz autor powyższego sprawozdania reprezentujący Instytut Filozofii PAN, w swych wystąpieniach podkreślili znaczenie tego rodzaju konferencji dla postępu wiedzy o kulturze społeczeństwa socjalistycznego, które rozwijając się w różnych historycznie warunkach posiada w każdym kraju swe cechy specyficzne, a jednocześnie tworzy jeden świat budowany na wspólnych zasadach. Z polskiego punktu widzenia spotkanie w Berlinie było szczególnie interesujące. Nie ulega wątpliwości, iż dla Polaków sprawy niemieckie były, są i pozostaną zawsze sprawami wielkiej wagi. NRD jest nie tylko jednym z krajów obozu socjalistycznego, lecz naszym sąsiadem, pierwszym państwem niemieckim realizującym politykę ścisłej współpracy i zbliżenia z Polską. Mimo iż stopień rozwoju gospodarczego, przede wszystkim przemysłowego, NRD jest dziś bardziej zaawansowany niż Polski, idziemy tą samą drogą, znajdujemy się w bardzo podobnych warunkach, łączą nas nie tylko wspólne zadania polityczne czy ekonomiczne, lecz i społeczno-kulturalne. Po wiekach złych stosunków pomiędzy dwoma narodami budujemy nowe. Byłoby to niemożliwe bez wzajemnego poznania, zbliżenia i rozwijania kontaktów na szeroko rozumianym polu kultury. Dlatego też wiedza o problemach, osiągnięciach, trudnościach i dyskusjach wokół tworzonej socjalistycznej kultury NRD jest ważna nie tylko dla tych wszystkich, którzy interesują się zawodowo sprawami niemieckimi, ale i dla tych, którzy badają i analizują polską drogę rozwoju. W naszej epoce nie może to być droga samotna, sprawy bliskich nam sąsiadów są równocześnie i naszymi sprawami.

Kazimierz Żygulski

GOSPODARKA NRD W 1965 R. I WYTYCZNE PLANU GOSPODARCZEGO NA ROK 1966

„Rok 1965 był dla gospodarki NRD rokiem dobrym” — stwierdził komentator czasopisma „Die Wirtschaft”. Dobrym, gdyż gospodarka osiągnęła dalsze sukcesy: przemysł wykonał z nadwyżką plan produkcji i zysku, a rolnictwo przyspieszyło wzrost produkcji rynkowej. Rok miniony potwierdził przy tym słuszność zasad polityki gospodarczej ustalonych na VI Zjeździe Socjalistycznej Partii Jedności Niemiec. Przeprowadzenie bowiem pierwszego etapu nowego, ekonomicznego systemu dało pomyślne rezultaty w formie znacznego stopnia stabilizacji i umocnienia gospodarki, co w konsekwencji zwiększyło międzynarodowe znaczenie NRD. Podniósł się również poziom życia ludności i rząd mógł wystąpić z projektem skrócenia tygodnia pracy do pięciu dni (co drugi tydzień) oraz ograniczenia czasu pracy do 45 godzin tygodniowo dla dalszych 3 mln pracowników.

Ogólne wskaźniki gospodarcze za 1965 r. przedstawiają się następująco: dochód narodowy wzrósł o 4,7%, produkcja przemysłowa o 6,1%, towarowa produkcja rolna o 8,5%, inwestycje o 7,5% i dochody ludności o 4,1%.

Szczegółowe dane o rozwoju gospodarki w 1965 r. podajemy niżej.

1. Inwestycje i postęp techniczny

Łączna wartość inwestycji wyniosła 19,6 mld MDN, tj. o 7,5% więcej niż w roku poprzednim, przy czym zasadniczymi kierunkami inwestycji pozostały, podobnie jak w 1964 r., chemia, energetyka i metalurgia. W roku sprawozdawczym rozpoczęto produkcję w wielu nowych zakładach tych gałęzi gospodarki. W przemyśle chemicznym podjęły produkcję dalsze oddziały przerobu ropy w zakładach „Schwedt”, w zakładach „Leuna” przygotowano się do podjęcia w I kwartale 1966 r. produkcji polietylenu; w energetyce osiągnięto szczególnie znaczny przyrost energii elektrycznej, w czym największy udział miała elektrownia „Vetschau”; w metalurgii czarnej uruchomiono zakład produkcji rur precyzyjnych o zdolności wytwórczej 30 tys. t i drugi zakład produkcji rur bez szwu.

Obok tych sukcesów notowano niekiedy opóźnienia w pracach spowodowane zbyt długim wiązaniem zdolności przerobowej przedsiębiorstw budowlanych i montażowych na poszczególnych obiektach.

W dziedzinie postępu naukowego i technicznego planowane zadania zostały wykonane lepiej niż w roku poprzednim. Praca zespołowa naukowców, inżynierów i techników, dzięki sprawnemu kierownictwu i stosowaniu bodźców materialnych dawała dobre wyniki.

2. Przemysł

Wzrost towarowej produkcji przemysłowej o 6,1% (w stosunku do roku poprzedniego) przy wykonaniu planu w 101,4% jest tym większym sukcesem, że uzyskano go przy niemal niezmienionej liczbie pracowników. Ważniejsze branże uzyskały następujące wskaźniki wzrostu:

przemysł obróbki tworzyw sztucznych — 16%

przemysł stoczniowy — 14%

przemysł maszyn do przetwarzania informacji liczbowych i maszyn biurowych — 15%

przemysł elektrotechniczny — 10%

przemysł budowy maszyn ciężkich i transportowych — 9%

przemysł chemiczny — 9%

Przemysł terenowy, podobnie jak centralnie zarządzany, przekroczył swoje zadania planowe. Przedsiębiorstwa z udziałem państwa zwiększyły produkcję o 8%, prywatne zaś o 4%. Plan zysku całego przemysłu społecznego został również wykonany z nadwyżką.

W ramach eksperymentów nad reformą organizacji przemysłu wprowadzono w wielu przedsiębiorstwach podatek od zatrudnionego w nich majątku produkcyjnego. Okazało się, że w zakładach tych kapitał był znacznie lepiej wykorzystywany. Okresy remontów i przestojów uległy skróceniu, maszyny o wysokiej sprawności produkcyjnej były lepiej wyzyskiwane w pracy wielozmianowej, a nie używane środki trwałe wciągano ponownie do produkcji lub też wycofywano z majątku. Eksperyment dał więc pomyślne rezultaty i można przypuszczać, że wprowadzenie na szerszą skalę wspomnianego podatku doprowadzi do pełniejszego wykorzystywania urządzeń produkcyjnych, które dotychczas w wielu branżach obciążone są tylko w 80—85%.

Należy również podkreślić dalszą poprawę jakości wyrobów przemysłowych. Wiele z nich otrzymało złote medale na Międzynarodowych Targach Lipskich, przy czym szczególnie korzystne zmiany wykazuje produkcja lokomotyw i maszyn elektrycznych.

Reforma systemu zarządzania gospodarką łącznie ze zmianą układu cen dała korzystne rezultaty w dziedzinie efektywności produkcji i użycia energii oraz w gospodarce materiałowej. Na produkcję energii elektrycznej zużywano 3,7% mniej energii cieplnej, a przepływ materiałów i stan magazynów w niektórych branżach znacznie się poprawił.

3. Handel zagraniczny

Obroty handlu zagranicznego wzrosły ogółem o 5%, przy czym wzrost eksportu maszyn i urządzeń wyniósł 9%.

Stosunki handlowe z państwami obozu socjalistycznego, zwłaszcza ze Związkiem Radzieckim, Czechosłowacją i Polską w dalszym ciągu się zacieśniały. Z tymi trzema państwami oraz z Węgrami i Bułgarią zawarto długoterminowe umowy handlowe zapewniając sobie w pewnej mierze rozwój gospodarczy do 1970 r. Rozwijały się także stosunki z krajami kapitalistycznymi, a zwłaszcza z Francją, Włochami, Szwecją, Austrią i W. Brytanią. Eksport do krajów kapitalistycznych wzrósł o 12%, a więc znacznie więcej niż przeciętne obroty. Duży udział w wywozie miały wysokowartościowe maszyny i urządzenia.

Znacznie mniej pomyślnie przebiegała wymiana handlowa z NRF. Obroty wzrosły ilościowo nieznacznie (o ułamek stopy wzrostu z lat poprzednich), gdyż wobec stanowiska rządu NRF nie można było wykorzystać wszystkich istniejących możliwości nawiązania stosunków handlowych.

4. Budownictwo

Poza dalszym wzrostem produkcji budowlanej (4,6% w stosunku do 1964 r.) Centralny Zarząd statystyki stwierdził jako objaw korzystny skrócenie czasu budowy poszczególnych obiektów, zwłaszcza w budownictwie mieszkaniowym, co przypisuje się ściślejшему zespoleniu bodźców ekonomicznych z planem. Nie odnotowano natomiast postępu w zakresie wykorzystania parku maszynowego.

W budownictwie mieszkaniowym wykonano plan w 97% dostarczając 70 tys. gotowych mieszkań. Wszystkie nowe mieszkania wyposażone zostały w łazienki lub wnęki z natryskiem, a 40% ma centralne ogrzewanie; 90% mieszkań wybudowano metodami przemysłowymi.

5. Rolnictwo

W rolnictwie zanotowano dalszą intensyfikację produkcji zarówno roślinnej, jak i zwierzęcej. Produkcja towarowa wzrosła o 8,5% (8% w 1964 r.), przekraczając zadania planu w całej produkcji zwierzęcej i w większości upraw rolnych. Poprawa produktywności hodowli, przede wszystkim w uspołecznionych gospodarstwach rolnych, jest wynikiem wzrostu produkcji bydła rzeźnego o 11%, mleka o 12%, jaj o 9%. Przeciętna mleczność krów zwiększyła się z 2719 kg w 1964 r. do 2930 kg w 1965 r. Powiększył się również stan bydła: wołów — o 1,7% (w stos. do 1964 r.), krów — o 1,7%, świń — o 1,4%.

W produkcji roślinnej plony z 1 ha wyraźnie wzrosły w stosunku do przeciętnych z lat ubiegłych i wynosiły w q:

	przeciętne	
	1965 r.	plony 1960—64
zboża	29,2	25,5
nasiona olej.	18,4	13,6
ziemniaki	177,2	169,0
buraki cukrowe	276,1	249,2

W pewnej mierze przypisać to należy intensywniejszemu stosowaniu nawozów mineralnych, których zużyto na 1 ha powierzchni uprawnej (w kg czystego składnika):

	1964 r.	1965 r.
azotowe	53,1	65,1
fosforowe	49,0	49,2
potasowe	85,2	92,1
wapno	199,3	212,1

6. Transport i łączność

Kolej nie wykonała planu przewozów towarowych (98%), a transport samochodowy przekroczył go o 3%. W toku modernizacji trakcji kolejowej wprowadzono do ruchu 143 lokomotywy dieslowskie i 36 elektrycznych. Automatyzacja lokalnej komunikacji telefonicznej osiągnęła 99,8%, a w ruchu międzymiastowym 65% (w roku poprzednim 57,5%).

7. Zaopatrzenie ludności i wzrost materialnego i kulturalnego poziomu życia

Dochody ludności wzrosły w 1965 r. o 4,1%, a więc bardziej niż planowano. Zwiększyły się także oszczędności (o 250 MDN na głowę), Obroty w handlu detalicznym były o 108 MDN (4%) na głowę ludności wyższe niż w 1964 r. Przedsiębiorstwa, które wprowadziły nowy system ekonomiczny osiągnęły 18% wzrostu obrotów. Zwiększony popyt koncentrował się przede wszystkim na towarach przemysłowych jak odzież, meble i techniczne przedmioty trwałego użytku. Zmiany w obrotach detalicznych niektórych towarów przemysłowych przedstawiały się następująco (w stosunku do 1964 r.):

odzież	wzrost obrotów o	7,3%
towary skórzane		10,6%
elektryczne przyrządy domowe		11,3%
aparaty fotograficzne i kinowe		15,0%
meble		3,6%

W konsekwencji polepszyło się wyposażenie gospodarstw domowych w urządzenia techniczne. W 1965 r. przypadało na sto gospodarstw 48 telewizorów, 26 lodówek, 28 pralek. Należy jednak zauważyć, że podaż towarów nie zawsze nadążała za szybko rosnącym popytem.

W spożyciu towarów żywnościowych zaszły następujące zmiany: wyroby mięsne — wzrost o 4,3%, owoce południowe — o 45,1%, kawa palona — o 4,4%.

Opieka lekarska nad ludnością również uległa poprawie. Na 100 tys. ludności przypadało 115 lekarzy (o 30 więcej niż w 1961 r.) i 36 dentystów, a sieć szpitalną powiększono o kilkaset łóżek. Ilość miejsc w żłobkach zwiększyła się o 143 tys., a w przedszkolach wzrosła do 431 tys. Zorganizowano wczasy dla 1,3 mln osób w kraju i 670 tys. za granicą.

8. Plan gospodarczy na 1966 r.

Plan na 1966 r. akcentuje zwłaszcza wzrost inwestycji. Przy wzroście dochodu narodowego o 5% inwestycje wzrosną o 10% i polegać będą głównie na racjonalizacji produkcji, a szczególnie na modernizacji technologii, przy jak najdalej idącym wykorzystaniu istniejących urządzeń i budynków. Wzrost towarowej produkcji przemysłowej ma wynieść 5%, produkcji rolnej — 3%. Zakłada się także wzrost wydajności pracy o 5%. W eksporcie, który powiększyć się ma o 5%, główny udział będzie miał przemysł maszynowy i elektrotechniczny.

Poziom życia ludności ulegnie dalszej poprawie. Fundusz konsumpcyjny wzrośnie o 3,6 mld MDN, fundusz towarowy dla ludności o 2,2 mld. Począwszy od 9 kwietnia 1966 r. wprowadzono 5-dniowy, co drugi, tydzień roboczy.

Korzystne wyniki gospodarcze w 1965 r., do których znacznie przyczynił się nowy ekonomiczny system zarządzania i planowania, pozwalają przypuszczać, że plan gospodarczy na 1966 r., którego zasadnicze wskaźniki podaliśmy wyżej, zostanie przy dalszym wcielaniu w życie nowego systemu, wykonany z równym powodzeniem*.

Tadeusz Krajczycki

KORPUS OBRONY CYWILNEJ — OGNIWEM REMILITARYZACJI NRF

Jednym z poczynąń w dziedzinie militaryzacji NRF jest przygotowanie tzw. ustawodawstwa wyjątkowego, tj. zespołu różnych aktów prawnych mających na celu przedstawienie całego życia gospodarczego i społecznego na tory wojenne.

Interesom remilitaryzacji NRF służy także ustawa z dnia 12 VIII 1965 r. o Korpusie Obrony Cywilnej (*Gesetz über die Zivilschutzkorps, vom 12. August 1965, Zivilschutzkorps. „Bundesgesetzblatt“ 1965, Teil I, nr 38*).

Ustawa ta jest aktem prawnym normującym zadania, organizację, skład osobowy, zasady i warunki powoływania do służby w Korpusie Obrony Cywilnej (KOC), prawo jego użycia, sytuację prawną członków, stopnie służbowe i czas służby, prawa i obowiązki członków oraz inne zagadnienia związane ze służbą KOC.

W oparciu o założenia wymienionej ustawy omówimy charakter KOC i jego zadania, aby na tej podstawie ustalić rolę KOC w przygotowaniach wojennych NRF.

Ustawa zawiera 60 paragrafów ujętych w pięciu rozdziałach. Rozdział pierwszy ustawy dotyczy zadań i organizacji KOC. Przepis § 1, dotyczący zadań, ma bardzo ogólny charakter. Zgodnie z tym przepisem, KOC tworzy się w celu zapobiegania niebezpieczeństwu i usuwania szkód wyrządzonych ludności przez broń zaczepną¹. Przepis ust. 2 tego paragrafu stanowi, że zadaniem KOC jest wspieranie sił pomocniczych gmin i powiatów w miejscowościach, które poniosły najcięższe straty.

Wprawdzie przepis ten określa cel i zadania KOC, to jednak z jego postanowień nie wynika wyraźnie charakter korpusu, a w szczególności nie wiadomo,

* Opracowano na podstawie: *Mitteilung der Staatlichen Zentralverwaltung für Statistik über die Entwicklung der Volkswirtschaft im Jahre 1965* („Die Wirtschaft“ nr 3/66) oraz przemówienia przewodniczącego Rady Ministrów NRD, Willi Stopha, w sprawie uzasadnienia planu gospodarczego na 1966 r. („Die Wirtschaft“ nr 4/66).

¹ Chodzi przede wszystkim o broń masowego rażenia.